

5. HET VANGEN VAN ZWARTE STERNS, GEEN PROBLEEM?

1. Inleiding

In de periode 1981-83 ben ik gericht bezig geweest met het vangen van Zwarte Sterns, in verband met een onderzoek naar de betekenis van het IJsselmeergebied, o.a. als ruiplaats, voor de Zwarte Stern. Het vangen gebeurde op een zandospuitterrein bij Lelystadhaven in de periode juni-september, waarbij respectievelijk 430 (1981), 740 (1982) en 1413 (1983) Zwarte Sterns gevangen werden. Tevens werden jaarlijks enige honderden Visdieven, afkomstig van een nabij gelegen broedkolonie, gevangen.

Bijzonder was de bijvangst van in totaal 4 Witvleugelsterns.

De toename van het aantal per jaar gevangen sterns is niet alleen veroorzaakt doordat er, vooral in 1983, meer Zwarte Sterns aanwezig waren, maar ook door verbeteringen in het vangststelsel. Het leek mij nuttig deze verbeteringen in Op het Vinketouw te beschrijven, zodat er meer ringers van kunnen profiteren.

2. Het vangen van sterns

Voor het vangen van vliegvlugge sterns zijn klapnetten de meeste geschikte methode. De beste vangplaatsen zijn, vooral gedurende de broedperiode de vaak in de nabijheid van de kolonie liggende rustplaatsen. Deze rustplaatsen zijn meestal zandige strandjes (IJsselmeergebied) of soortgelijke plekken, waar de oude vogels tussen het voeren van de jongen door, komen poetsen. Voor de Zwarte Sterns ligt dit anders. Tijdens de najaarstrek verblijven grote groepen Zwarte Sterns in het IJsselmeergebied en verzamelen zich dan op zandplaten, opspuitterreinen en akkers. Op deze rustplaatsen zitten de vogels vrij dicht bij elkaar en is het mogelijk om meerdere exemplaren tegelijk te vangen. Het grote probleem is het vaak enorme oppervlak van de rustplaats en de geringe afmeting van het klapnet. De sterns hebben op de rustplaats wel bepaalde voorkeursplaatsen, maar vooral de windrichting heeft een belangrijke invloed op de plaats waar de sterns rusten. Dit betekent dat de netten afhankelijk van de weersituatie op verschillende plaatsen moeten worden ingegraven. Door het vantevoren verrichten van waarnemingen en/of het rustig

drijven van de vogels kan dit probleem iets verkleind worden. Het gebruik van lokvogels is bij deze soort sterk af te raden. Enige malen is geprobeerd om met geluid de vogels te lokken, maar dit heeft geen enkel resultaat opgeleverd. Het op enige schaal vangen van sterns vergt altijd een grote hoeveelheid geld en tijd. Ikzelf heb gedurende 104 dagen (\pm 900 vanguren) in totaal 3600 sterns gevangen (waarvan 1700 in 15 dagen)!

3. Oorspronkelijke opstelling

De door mij gebruikte enkeleurs klapnetten (2 stuks) waren van het normale model (Bub 1969-74). Ze dekten een oppervlak van 9 x 3.6 meter. In gespannen toestand waren de netten praktisch geheel in het zand ingegraven en/of bedekt. Tijdens het vangen bleek dat de trekdraad, die via een op \pm 6 meter van de lurf staande paal liep, door het bewegen in de wind de vogels afschrok om terplaatse te gaan zitten. Daarnaast was een belangrijk probleem, dat bij het dichttrekken van het net eerst de ene stok omhoog kwam (vogels vliegen op) en het ongeveer een seconde duurde voordat de tweede stok omhoog kwam en het net dicht sloeg. Hierdoor ontsnapten steeds een deel van de binnen het vangbereik aanwezige sterns. Het net moest dus sneller worden, als één geheel dicht slaan en de trekdraad mocht niet zichtbaar meer zijn.

4. Verbeteringen

Hiertoe werden de nodige verbeteringen in de constructie aangebracht. De meest belangrijke verandering bestond uit het aanbrenge van grote zwarte klapveren op beide lurven (Fig. 1). Deze klapveren zorgen ervoor dat er bij een gespannen net een grote kracht op de stokken staat. Deze kracht is zo groot, dat de stokken en het net niet meer uit zichzelf op de grond blijven liggen. Om de stokken en het net op de grond te houden is het dan ook noodzakelijk om op \pm 30 cm van het uiteinde van beide stokken een houten T-constructie (Fig. 2), voorzien van 2 ogen, in de grond in te graven. De stok wordt tussen de ogen gedrukt en een daarna door de ogen gestoken ijzeren pin voorkomt dat het net dicht slaat.

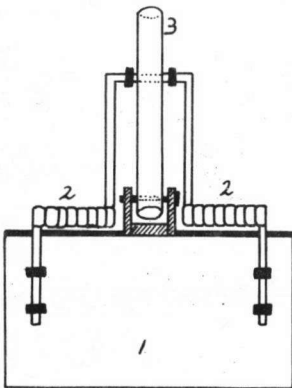

Fig. 1: Lurfconstructie (gespannen)
1) Lurf 2) Klapveren

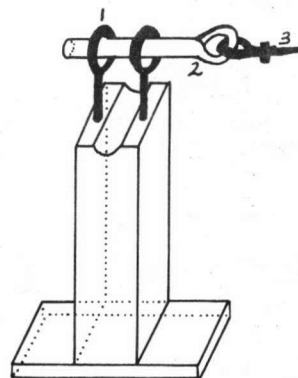

Fig. 2: T-constructie
1) oog 2) pin 3) trekdraad

Om het net te laten dichtslaan behoeven nu alleen beide pinnen weggetrokken te worden. De klapveren zorgen er dan voor dat het net zeer snel dichtslaat, terwijl de trekveren ervoor zorgen dat het net op de grond gedrukt blijft liggen. De trekdraad is met beide pinnen verbonden en loopt bij een gespannen net (Fig. 3) voor het opgevouwen net en onder de netdraad door. Als trekdraad werd een getwijnde staalkabel \varnothing 2 mm. gebruikt. Om het net in ieder gewenste stand in het veld dicht te kunnen trekken wordt op enige afstand van het net de trekdraad via een katrol geleid.

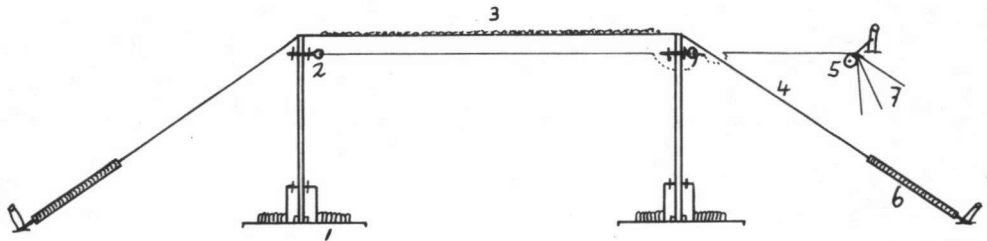

Fig. 3: Enkeldeurs klapnet (gespannen). 1) Lurfconstructie 2) T-constructie 3) Opgevouwen net 4) netdraad 5) katrol 6) trekveer 7) trekdraad

De voordelen van de verbeteringen zijn 1) De zeer grote snelheid, waarmee het net dichtslaat; 2) Beide stokken slaan gelijktijdig dicht; 3) Het ontbreken van de versturende trekdraad/paal (de trekdraad ligt gewoon op de grond) en 4) De grote afstand (150-200 m.) waarover het net nog dichtgetrokken kan worden.

Nadelen zijn: 1) Er moet meer ingegraven worden en 2) De hoge kosten (deze bedragen ongeveer f 250,-- extra per net voor de klapveren en de bevestigingsmaterialen).

Literatuur

- Bub H. 1969-74, Vogelfang und Vogelberingung. Teil 1-4. Neue Brehm Bücherei, Ziemsen Verlag. Wittenberg.
 Haverschmidt F. 1978. Die Trauerseeschwalbe. Neue Brehm Bücherei, Ziemsen Verlag. Wittenberg.

Kees Schouten
 Inst. Taxonomische Zoölogie
 (Zoölogisch Museum)
 Postbus 20125, 1000 HC Amsterdam